

Den 12 Maj

– Internationella Fibromyalgidagen

Den 12 maj, till minne av Florence Nightingales födelsedag, firar vi den internationella fibromyalgidagen. Det är ett bra tillfälle att lyfta fram ett sjukdomstillstånd som fortfarande inte är fullt accepterat i sjukvården. Såväl kunskap som resurser släpar efter, och även om forskningen har utvecklats mycket på senare år så återstår mycket.

Smärta förenar våra olika reumatiska sjukdomar, och långvarig smärta är den vanligaste vägen till att utveckla fibromyalgi och generaliserade smärttillstånd.

Reumatikerförbundet har därför under tre år satsat 1,5 miljoner till det riktade projektet ”värka mot värk” vid Spenshults forskningscentrum. Här följer en rapport från projektet. Reumatikerförbundet jobbar också vidare med att få till stånd nya satsningar på forskning och utveckling om fibromyalgi och andra långvariga smärttillstånd.

Jan Bagge, forskningshandläggare, Reumatikerförbundet

Smärta på Spenshult

Långvarig smärta i muskler, leder och skelett har alltid varit i fokus på Spenshult, både i den kliniska verksamheten och i forskningen. Detta har varit naturligt i och med att reumatiska sjukdomar utmärks av smärta och funktionsstörning. Samtidigt är de bakomliggande strukturella orsakerna skilda åt vid sjukdomar som RA, artros och fibromyalgi. Med stöd från Reumatikerförbundet, och i samverkan med forskare i Sverige och utomlands, har FoU-centrum vid Spenshult tagit fram ett övergripande program för klinisk och patientnära forskning. Programmet belyser från olika synvinklar ”Smärta, funktion och struktur vid reumatiska sjukdomar”.

I detta arbete samarbetar forskare med olika yrkesbakgrund, såsom läkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, biomedicinska analytiker och psykologer. De olika projekten länkar samman medicinsk forskning och vårdforskning med avsikten att forskningsresultaten snabbt ska komma till nytta i vård och rehabilitering. Forskningsresultat har till exempel bidragit till utformningen av Spenshults artrosskola samt till teambedömningar och behandling av patienter med långvarig smärta.

Kunskap om smärthämmande system för god behandling

Ett forskningsfält som har fått internationell uppmärksamhet är befolkningsstudierna kring långvarig smärta och uppföljande studier kring undergrupper med fibromyalgi och RA. Där har forskningen på Spenshult kunnat visa hur vanliga dessa sjukdomar är hos befolkningen samt vilka effekterna är på det drabbade. Forskningen har till exempel tydliggjort att den självupplevda livskvaliteten kan vara lika dålig hos personer med fibromyalgi som hos dem med RA. Detta trots att man vid fibromyalgi inte kan påvisa några säkra skador i muskler, leder och skelett. Forskningen på Spenshult har bidragit till kunskapen om hur lokala smärttillstånd med tiden riskerar att bli allt mer generaliserade i kroppen och hur de även kan utvecklas till fibromyalgi. Det har också blivit uppenbart att

riskerna för en samtidig fibromyalgi är ökad hos personer med andra reumatiska sjukdomar, som till exempel RA.

Förhoppningen är att kunskapen kring smärtans utveckling, parallellt med ökad kunskap om bakomliggande sjukdomars utveckling, ska öka förståelsen för patienter som är drabbade av ”oförklarad” smärta.

Vid långvarig och generaliserad smärta står sjukvården fortfarande många gånger frågande, vilket leder till att patienter känner sig ifrågasatta. Synsättet på smärta måste gå från att det bara är en varningssignal för skada i kroppen, till att det ses som en sjukdom i sig.

Med ökad kunskap om kroppens egna smärthämmande system finns det chans att patienter med fibromyalgi skulle kunna få en bättre behandling. Det kan också gälla andra smärttillstånd, där behandling av eventuella bakomliggande sjukdomsprocesser inte leder till en förbättring med avseende på smärta och funktionsförmåga.

Nya mediciner kan vara på väg

Det finns idag ett vetenskapligt stöd för så kallad multi-modal behandling av generell smärta och fibromyalgi. Detta innebär att olika personalkategorier samverkar så att patienterna får en sammanhållen behandling, till exempel med fysisk aktivitet, fysikaliska behandlingar, stress- och sömnhantering, kognitivt inriktade psykologiska behandlingar och läkemedel.

Även om de icke-medikamentella metoderna utgör grundpelarna i behandlingen är nu några läkemedel på väg att bli godkända avseende fibromyalgi. I USA godkändes sommaren 2007 epilepsiläkemedlet Lyrica för behandling av fibromyalgi och man kan förmoda att detta också kommer att ske i Europa. Intressant nog visar sig Lyrica inte enbart påverka smärtan utan även förbättra andra symtom vid fibromyalgi. Det finns också ett flertal studier som visar på positiva effekter för vissa läkemedel som används vid depressioner. Där har FoU-centrum på Spenshult varit med i en omfattande europeisk klinisk prövning av ett läkemedel som ännu inte finns i Sverige. Vi väntar på resultatet från denna studie, men resultat från liknande prövningar i USA talar för effekter liknande de som man har sett med Lyrica.

Forskningen fortsätter om reumatiska sjukdomar

FoU-centrum vid Spenshult är sedan årsskiftet en fristående insamlingsstiftelse. Instiftare är Reumatikerförbundet och övriga stora intressenter är Spenshult AB och Landstinget Halland, som bidrar till att garantera en bas för verksamheten under de kommande tre åren. Verksamheten är också finansiellt beroende av forskarnas forskningsanslag och bidrag. Ett flertal doktorander, och projekt som har koppling till olika universitet, säkerställer en forskning som även fortsättningsvis kan bidra till en bättre hälsa och ett bättre liv för människor drabbade av smärtsamma reumatiska sjukdomar.

Stefan Bergman

Forskningschef, FoU-centrum Spenshult